

En gång på Evertsbergssjön snöade det småspik. Vinden låg på snett framifrån och det var trögt i spåret. Att försöka åka om någon var i stort sett hopplöst. Man fick passa på att smita förbi i någon uppførsbacke. Av någon anledning var spåret draget över sjön istället för att gå runt den på banken mellan sjön och vägen.

Kompis Agneta och jag hamnade i samma kö och följdes åt in till kontrollen i Evertsberg. Jag hade träffat på henne i Risbergsbackarna där det alltid samlas åkare som vallar om. Hennes lillebror Stefan hade dragit iväg och kört ifrån oss. Nu låg vi och kökörde över sjön i ett enda spår. De bredvidliggande var ingen tanke på att försöka ta sig fram i. Där gick det så trögt att man inte ens orkade hålla samma takt som i köspåret, än mindre öka för att ta sig om de framförvarande. Det var bara att ha tålmod. Och det var inte lätt med den plåga som snökristallerna i ansiktet bestod oss. Det nästan rispade. Motvinden gjorde också sitt till.

Varför håller man på med sådant här egentligen ? Varför stiger man upp före klockan fyra för att ge sig ut och åka buss nio mil till Sälen för att sedan ta sig tillbaka till utgångspunkten per skidor ? Det är väl som ett nollsummespel, en rundtur som slutar där den började? Och när man kommer tillbaka till utgångspunkten har man slitit på skidor i nio mil, blivit blöt om fötter, hander och huvud; axlarna värker, man är hungrig. Vid målet serveras varma drycker av Enervit som också haft langningsservice utefter spåret, dock bara för dem som abonnerat på den servicen. Men efter målgång var det gratis med såväl saft som sportdryck, båda varma. Arla har hittat på att dela ut "Naturens egen sportdryck", en förpackning om några deciliter mjölk, kall mjölk. Men varför i fridens dar inte göra något riktigt, alltså dela ut varm mjölk istället för den otäcka kalla som fanns i Arlas skrytförpackningar med skruvkork ? Jag måste ta och skriva till Arla och fråga. Annars är det väl risk att vi får samma invärtes kalldusch nästa år, även om det är "Naturens Egen Sportdryck".

Vad gör man medan man på vägen, eller snarare i spåret, från Berga by till Mora ? Tja, förutom att hålla undan från alla andra som trängs i första backen, för att rädda sig undan stavbrott och skador på skidor, så gäller det att vara på alerten och hitta vägar genom kön av åkarre, eller snarare gångare, som tar sig upp till skylten med "86" där det går att börja åka så smått. I vanliga fall brukar man susa iväg utför en lätt sluttning; men så var det inte den här gången. Nej, nu behövde jag staka för att få lite fart. Men det fick inte gå för fort, för då blev det risk för kollision med andra åkare som inte hade samma glid. Jag hade ju fått en gratis vallning i present av skidspår.se. Den hade utförts av "vasasvahn.se", det vill säga hos den gamle räven och Vasalopps-åkaren Mattias Svahn. Där hade personalen varit proffsig och hjälpsam. Jag hade fått ett utomordentligt väl lagt klisterfäste och därtill glidvallning med fluorpulver. Hade det inte varit så, hade det nog kommit att ta ännu längre tid och varit ännu slitigare denna blöta och tröga dag. Jag hade bättre fäste än de flesta andra och ett minst lika bra glid. Ja, det var så bra att jag kunde staka förbi ganska många, men först framemot Evertsberg, för det var många långsamma åkare i vägen. Man kan inte riktigt göra sitt eget lopp utan är beroende av omgivningen. Den här gången var det många åkare i spåren närmast till höger och till vänster; alltså ingen lätt väg fram. Det var bara att ge sig till tåls och det är inte det lättaste när man har krafterna, motivationen och glidet.

Ibland åker man utan sällskap i Vasalopps-spåret, ibland i grupp och ibland i långa tåg. Det är olika från år till år och olika från mil till mil. I början är det gåsmarsch uppför första backen och vidare upp de första fyra kilometerna. Det är rätt bra som uppvärmning och för att hålla emot tendensen att köra hårt från början. Sedan kan man börja åka efter de där fyra uppvärmningskilometerna. Efter runt en timme är man framme vid första kontrollen, där det serveras sportdryck och vatten. Själva kontrollen ligger ute på en myr mellan Smågan-sjöarna

och dit går det att ta sig bara när marken är frusen. Det är först på senare år som kontrollen har tillkommit. Klassiska Mångsbodarna kommer man till först efter 23 km och ytterligare någon knapp timme. Det varierar väldigt med föret och ibland är det faktiskt kö ända dit. Till Smågan varierar tiden för oss motionärer från 55 till 65 minuter och det är utan egen förskyllan; beror helt enkelt på i vilken takt som klungan förflyttar sig. Tålmod är en av dygderna i det skidspåret. En annan är hänsynsfullhet. Det krävs helt enkelt när man åker omkring bland tiotusentalet andra åkare som alla vill fram, som vill bli framsläppta och som ibland störtar omkull i spåret framför en.

Det rullade på några år med åkning i Öppet Spår. Så småningom blev kören av skidkompisar allt större, framförallt med sådana som starkt hävdade att "det är klart att du ska åka riktiga Vasaloppet också". Jag värjde mig med att jag inte gillar köer och inte vill göra "som alla andra". Jag känner helt enkelt avoghet mot att göra något som många andra gör samtidigt på samma plats. Jag kan visst göra "som alla andra" men inte samtidigt på samma plats om det innebär en stor massa som av naturliga skäl måste stängas, trängas, vänta, hindras och så vidare. Annan tid eller plats, javisst ! Då går det utmärkt. Det där uttrycket "alla andra" använde jag under uppväxten som argument när jag som barn också ville ja något. "Jag vill" eller "jag vill ha" motiverade jag inför föräldrarna med "det har alla andra". Det var nu inte ett argument som bet på mina föräldrar. Åtskilliga gånger svarade min mamma "jag bryr mig inte om vad alla andra har". Därmed var saken avgjord, i alla fall för henne. Och jag lärde mig steg för steg att "alla andra" inte var något framgångskoncept. På något sätt kom det att prägla min attityd till företeelser i min omgivning. Jag gjorde inte som "alla andra" i mina val, speciellt inte när det gällde som som man "skulle göra", eller "skulle ha". Jag utvecklade min egen personlighet med mina egna värderingar. De utvecklades med tiden till att jag undvek situationer och företeelser som innebar väntan, trängsel, passivitet och liknande. Jag undvek att stå i kö; väntade hellre i närheten tills kön avtagit. Jag undvek "premiärer", det vill säga jippon som drog stor publik eller tillströmning av människor. Jag passade på att handla när det inte var "lönehelg" och gör så fortfarande. Jag vill undvika spilltid, jag vill ha tiden till det jag väljer, till något meningsfullt. Eller som min nya skididol Daniel Tynell uttrycker det: "Jag vill att varje minut av mitt liv skall vara meningsfullt, ha ett syfte. Och då måste man ju veta vad man vill med sitt liv". Tydligt utvecklade jag den vetskapen under uppväxten och det kan jag känna som en stor tillgång nu när jag levt efter den planen i många år. Det kan tyckas vara syftesnarkomani, men det ger tillfredsställelse och visshet att man "gör något av sitt liv". Det är förresten den enda, eller i varje fall viktigaste, skyldigheten man har i sitt liv enligt Lars Winnerbäck.

Men nu hade alltså rullat på några år i Öppet Spår, närmare bestämt i tolv år. Det blev dags för det trettonde, trettonde året och trettonde loppet. Kören med uppmaningar att också åka "det riktiga Vasaloppet" blev allt starkare. Jag skulle fylla sjuttio, ett jubiléumsår alltså. "Du blir inte yngre" var ett argument. "Om du ska åka någon gång så gör det nu och vänta inte". Det var svårt att värja sig mot sådana argument. "Den är klok som lyder råd" har man ju hört. Och nu kom rådet från den mest närstående. Skulle jag inte lita på henne. Det avgjorde saken, i alla fall nästan.

Men inte kan jag väl åka "det riktiga" Vasaloppet som mitt trettonde lopp på den sträckan ? Man måste väl ha lite respekt för skrockfullhet och vidskeplighet ! Jag funderade. Det kändes som fyfty-fifty, det stod och vägde, jag överlade med mig själv. Jag löste "problemet", om det nu var något. Jag bestämde mig för att först köra det trettonde loppet i Öppet Spår och sedan också en fjortonde gång i samma spår det här året, ett "riktigt" Vasalopp.

Det trettionde loppet” i Fäders Spår” blev mitt snabbaste dittills, väl förberett med många mil, omfattande stakningsträning, omsorgsfull uppladdning och väldisponerat i alla stycken, fjärran från olycksaligheter av något slag. Det gick helt enkelt som en dans med en ny bästetid, hela tjugotvå minuter bättre än mitt tidigare snabbaste lopp. Att jag av egen förskyllan druttade på rumpan två gånger spelade mindre roll; det skedde i rena ivern sent i loppet.

Jag bestämde mig redan före loppet i ”Öppet Spår” att också åka ”det riktiga” Vasaloppet, ett fjortonde lopp i samma spår. Till min förvåning fick jag då höra av kompis Thomas, gift med en kinesiska, att just fjorton är kinesernas olyckstal. Kan inte hjälpas tänkte jag, för jag har obbigt nog bestämt mig. Jag får ta mig an den komplikationen också.

Där stod jag nu igen på skidor i ett trögt spår. Det blåste motvind och snöade, eller kanske regnade, småspik i ansiktet. Jag närmade mig Evertsbergssjön. Spåren var urusla, hade inte hållit för omspårning efter de tidigare loppet i veckan. Jag hade stått i närmare fyra timmar med fötterna isär bortåt en meter och stakat och stakat, i låg fart. Huvudet protesterade, vinden pinade ansiktet, axlarna började känna av stakningen och vaderna hade förtvinat redan i Mångsbodarna.

Åtskilliga gånger hade jag funderat på vad som driver människor att utsätta sig för detta. Tankarna hinner snurra många varv. Mitt vanliga trick att beräkna tredjedelar, sjättedelar och niondelar av de nittio kilometrarna verkade inte hjälpa den här gången. Jag hade fått ”håll” redan vid sjutioen kilometer kvar, alltså efter nitton kilometer; det har hänt förr, alltså just vid sjuttioen kvar. ”Är det skyltens fel” hinner jag tänka, den usla kilometerskylten, som visar att jag skall pinas under ytterligare sjuttioen kilometer. Det här året var det Volvo som betalat för att ha bolagsnamnet på kilometerskyltarna. Under några tidigare år hade det varit Sony Ericsson med texten ”Taking you forward”. Det hade känts som ett hån. Framåt fick man allt ta sig själv och det var jobbigt nog.

Det kändes som att cirkeln höll på att slutas. Jag fick iskristaller sprutande i ansiktet i motvinden och spåret var trögt, precis som den där gången då jag låg och köörde över Evertsbergssjön. Men på senare år har man ändrat tillbaka så att spåret svänger ut mot vägen istället för att gå rakt över sjön. Snart skulle jag komma fram till kilometerskylten ”45”, som markerar halvvägs. Eller som en göteborgare en gång ropade till sin kompis när vi passerade den: ”Dö, nu ä vi på väg hem, dö”.

Men ännu var jag inte halvvägs; jag var bara framme vid Evertsbergssjön och då kom minnesbilderna fram från den gången då det regnade småspik. Men nu upphörde småspikandet, eller så bara glömde jag bort det och gick över i en positiv stämning. Det var fortfarande två kilometer kvar till Evertsberg, två besvärliga kilometer och en jobbig backe. Men jag fick en, om än liten, så kallad Lidnersk knäpp och pignade till. Det blev åka av. Helst ska jag vara i Evertsberg efter dryga 3½ timmar för att klara sju timmar, som är min målsättning i varje lopp. Nu fick jag höra att jag varit ute i dryga fyra. De timmarna hade känts som en evighet och som att jag varit på väg mot ett niotimmarslopp. Jag hade haft tankar på att kasta in handduken. De var nu som bortblåsta. Hade jag kämpat så här långt, ända fram till Evertsbergssjön så skulle jag köra resten också. Det blev åka av från Evertsberg, för nu var jag framme vid de härliga utförlöpora.

För min del måste jag ha stått i 3-4 timmar och stakat med minst en meter mellan fötterna. Ibland fanns det ca 17 spår med odefinierade spårkanter, ibland fyra; men ibland gick spåren

ihop parvis, det dök upp nya åt sidorna. Dessutom hade man misslyckats med omdragning med hårda spår under. Det medförde att dragningen gick i zick-zack så att skidorna vibrerade 5-7 cm i sidled i utförslöperna i hög fart. På plattan gällde att staka med fötterna väl isär. Att diagonala gav inget frånskjut eftersom spårens vidd varierade mellan ordinarie och 30 cm så att skidorna sladdrade åt sidan istället för att ge frånsparck framåt. Med lite snökristaller och motvind blev det rejält tufft.

Redan i intervjuerna före loppet hade en representant för Vasaloppet sagt att spåren skulle hålla för 4000-5000 åkare, men sedan. Min kompis i stratled 5 upplevde samma som jag och åkte knappa timmen långsammare än vanligt.

Jag hade nära 1:13 till Smågan trots hyggligt flyt i backen; hade en liten fight med babblande Olsson och hans kamera-släpande kollegor vid vägövergången. De verkade ha för sig att de hade reserverat utrymme, men det tyckte inte jag.

Vad är skillnaden mellan att åka och inte åka Vasaloppet ? För min del har jag ju upplevt Årefjällsloppet, också ett World Ski Classic med helikopter, TV-kameror och i det fallet en halvhysterisk Roberto Vacchi vid mikrofonen; i årets Vasalopp hade man placerat ut en buss nere vid ingången till Moraparken med ett inspelat skrikigt budskap om att ”nu är det inte långt kvar, kom igen”; det hördes flera gånger utan att man behövde åka sakta. Undrar vad Cologna tyckte om det ! Inte ens i Vasaloppet slipper man Vacchi. På idrottsgalan får han gasta fram tills TV-sändningen börjar. Det är en riktig lättnad.

Vad jag saknade mest under söndagen, förutom spåren och solen, var att leva med i loppet vid en kopp kaffe istället för att blänga på skidspetsarna i åtta timmar; förresten är det ju nästan omöjligt att hålla reda på sina egna två skidspetsar och alla andra kringvarandes stavar och skidor samt de egna trugorna som det klivs på i ett kör i backen. Man har bara två ögon. 2x15800 skidor och dito stavtrugor blir tillsammans en ansevärd yta ! Dessutom ska man ju kunna flytta på alla så det behövs dessutom utrymme mellan alla skidor och trugor.

I ett mandomsprov av det här slaget skall man hålla god min, humöret uppe och bita ihop. Det var vad jag gjorde. Jag stakade på, trots värkande skenben och styvnande vader. ”Så här dåligt kan det ju inte fortsätta vara” hade jag tänkt innan jag kom till Mångsbodarna. ”Nej, jag kör på så får jag se”. Så piggade jag på mig i Risbergsbackarna, sträckan som egentligen är ett helvete. Men den här gången kändes det som att alla andra hade det jobbigare än vad jag hade. Jag intog för säkerhets skull lite medhavd energidryck och efter en stund hade jag glömt det där med trötthet. Eller som Wassberg säger: ”Det där med smärtan, det skiter jag i”.

Även i Risberg kan man få i sig buljong. ”Bäst att tanka på” tänkte jag. Här kan bli kramp annars framöver. Inget stopp utan bara i med några muggar buljong och blåbärssoppa medan jag tog några skär framåt genom hopen av tankande åkare; ingen tid att förlora utan på't igen ! Nu väntade några backar till. Och så var jag ju på väg fram mot backen, den jobbiga, med de vackra och solbelysta tallarna med den blå himlen som bakgrund. Det var klart att det var så det skulle se ut idag, för det hade det ju gjorts varje gång jag passerat under åren. Jodå, mycket riktig ! I den jobbiga backen lyste solen på tallarna och jag gav dem ett leende som jag brukar. ”Bara jag tar mig upp för den här så är det mer lättåkt framöver” dopade jag mig själv. Jag vet vad som väntar, men tänker bort det inför varje backe. Det är så man tar sig igenom prövningen. ”Det har jag gjort tretton gånger tidigare och så sent som i måndags” intalade jag mig själv. Och förresten var jag ju där som för ett jubiléum och belöning för alla tidigare lopp.

Har man tagit sig förbi de där vackra tallarna känns det bättre, även om det är någon elak backe kvar där straxt efter Risberg. Elak backe? Ja, man tror man klarat av det värsta av Risbergs-backarna när man väl passerat Risberg, men det finns några till efter någon kilometer efter kontrollen. Så det är bara att hålla ut.

Så där höll det på ett tag. Jag idkade ”tålamod, tålamod” och avverkade sträcka efter sträcka tills det var bara att staka in mot målet i Mora. På måndagen hade jag gått på rumpan två gånger mot slutet, av egen förskyllan. Nu hade jag stått på benen i 89½ av de 90 kilometrerna. Det var dags att spurta. Alltså la jag på lite uppför Aukland-backen där man behöver saxa. Men fartökningen ledde till att jag snubblade på skidorna och dök i snömodden mitt i backen. Det var lite försmädligt, men inte många som såg. Det var bara att hoppa upp och sätta fart igen, in på upploppet. Väl där drog jag på igen, behövde byta spår för att passera en långsammare åkare. Ena skidan skar och jag slog på rumpan mitt framför de täta leden av åskådare. Det var ändå lite mer nesligt, men inget att hänga läpp för utan bara att plocka fram de sista krafterna och dra in i mål, för andra gången på sju dagar. Mission completed – i alla fall för detta år. Nu kändes det som att själva ”stora” Vasaloppet skulle kunna få anstå tills jag har jubiléum nästa gång, till exempel som 75-åring. ”Time will tell” som man säger.

Nästa lopp i ”stora”, det vill säga Vasaloppet på söndagen, skulle komma att bli redan två år senare. Skidspar.se-ambassadör Fredrik måste avstå sin startplats på grund av en påtvingad hjärtoperation under hösten. Han kände inte för att sälja den, utan donerade startplatsen till mig. Först var jag tveksam, men valde efter mycket kval att dubblera än en gång.

Detta års Öppet Spår hade bjudit på -27 grader i starten och motvind på startrakan. Då var det verkligen kallt ! Det blev givetvis kärvt i spåret och sämre glid än vanligt. Mina skidor gick dock bättre än de flesta andras och jag hade enkelt att avancera och köra ifatt klunga efter klunga. Relativt omständigheterna blev det en hygglig tid som sänkte min average med 4 sekunder.

Så var det dags för själva Vasaloppet på söndagen och då var temperaturen mera måttliga -12 grader. Men vi fick dras med snöfall vilket gav än sämre glid. Jag hade nöjt mig med att bara borsta upp glidyorna och bättra på fästet något. Men det hade inte blivit så bra som jag trott och hoppats på. Glidet var väsentligt sämre kände jag redan på startfältet och det blev ett slitigt lopp på 8½ timme.

Den stora upplevelsen det här året var att komma i god tid till startfältet med sköna överdragskläder och att hitta en bra plats i startled nr 6, till skillnad från föregående gångs startled 5. Men det gör inte så stor skillnad. Andra skillnader inför det här loppet var att jag hoppat över sista måltiden dagen före och därför kunnat somna tidigare och sova bättre än annars. Däremot hade jag inte lyckats riktigt med fekaltömningen på morgonen. Det enda jag var spänd på var annars hur återhämtningen varit efter måndagens Öppet Spår.

Som vanligt var det spänd förväntan på startfältet. Jag kände igen stämningen och allt annat från förra gången och det var nästan lite av en veterankänsla. Jag kände ett lugn, hade bra känsla att all utrustning var i gott skick, att rutinerna fungerade. Jag hade brett ett par smörgåsar som jag tagit med mig och kunde mumsa under halvtimmen före startskottet. Det gäller att hålla reda på var man ställt sina skidor då man går ut från startområdet till toan och sedan skall hitta tillbaka. Jag minns det från förra gången. Jag tog sikte på och memorerade var mina skidor var i förhållande till den berge som står mitt i startfältet. Jag använde den som riktmärke när jag skulle hitta tillbaka. Skidorna hade jag ställt mot stavarna och bundit ihop

med det röda bandet som jag haft om skidorna under bussfärden. Bandet var kännemärket att ta rätt skidor från bussen.

Det var gott om tid till start så jag hann kontakta de andra Skidspår.se-ambassadörerna; ringde till Carina och messade till Jens. Han stod i toakön och Carina, som fått skjuts till start satt fortfarande kvar i bilen. Det snöade lätt och var rått i luften. Jag lyckades inte hitta någon av dem, trots att de stod i startledet bakom mig. Men det var kanske tusen skidpar däremellan, så inte så lätt att få kontakt.

Friskis och Svettis hade som vanligt underhållning med uppvärmning. Jag höll mig lugn och småjoggade fram och tillbaka för att hålla lagom puls och värme. Jag visste ju att det skulle ta ett bra tag innan det skulle bli riktig åkning efter att ha köat upp till högsta punkten. Många rycks med när spänningen stegras inför starten. Jag kände mig bara lugn, kände ingen upphetsning. Jag gick omkring och kände samhörigheten med alla runtomkring, med alla miljoner TV-tittare som jag visste följer oss från halvtimmen före start. Det var också en hel del publik runtomkring.

Det här loppet går till minne av Gustav Vasas flykt från danskarna, innan han blev kung i Sverige. Danskarna hade avrättat hans far i Stockholms blodbad. Ändå är det många danskar som vågar sig till Dalarna och Vasaloppet. Det gäller till exempel Skidspår.se's egen ambassadör Jens Roved. Han kan givetvis inte lastas för att Kristian II försökte kväsa de svenskar som ville frigöra sig från det danska väldet och kanske framförallt påvens överhöghet. Det var vid den tiden som den världsliga makten började ta över från kyrkliga makten.

Numera är det 80-talet nationer i Vasaloppet. Det hade säkert Gustav Vasa gillat, kanske med undantag för danskar. Hans ande svävade nästan över startområdet medan vi stod där och väntade på statskottet. I Mora väntade sedan Nils, han som är klädd som Gustav Vasa och skidar omkring med en stav i målområdet i Mora. Ett par gånger har jag gjort hi5 med honom.

Det blev nu ett tungt lopp, eftersom det visade sig att mitt glid var sämre den här dagen än vad det varit i Öppet Spår på måndagen. Det blev slitigt och mellan Hökberg och Eldris var väggen i annalkande, men jag lyckades parera och ta mig i mål cirka timmen senare än i Öppet Spår. Placeringen i tävlingen blev ungefär mitt i resultatlistan och på plats 55 av de 213 medtävlarna i H70.

Den här gången var jag rätt mör men glad när jag väl rundat Evertsbergssjön, utan småspik eller motvind.